جمهوری اسلامی ایران
وزارت صنعت، معدن و تجارت

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
The Institute for Trade Studies & Research

تجارب توسعه زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای در صنایع منتخب آفریقا

سلسله گزارشات توسعه زنجیره ارزش:
گزارش شماره ۴

پژوهشکده توسعه صنعتی و معدنی
گروه مطالعات و پژوهش‌های صنعت

اقتصاد مقاومتی در سایه وحدت ملی و امنیت ملی
سال ۱۴۰۵

مرداد ماه ۱۴۰۵

www.itsr.ir

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
The Institute for Trade Studies & Research

گزارش شماره ۴

تجارب توسعه زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای در صنایع منتخب آفریقا

پژوهشکده توسعه صنعتی و معدنی
گروه مطالعات و پژوهش‌های صنعت

تهیه‌کننده : میثم بشیری
همکار: محمد رضائی‌پور
ناظر علمی : مصطفی محمدی

تاریخ تدوین: تابستان ۱۴۰۵

طراح و گرافیست: مهدی کـشاورز افشار
صفحه‌آرا: هدی اسمعیلی

mimt.gov.ir

فهرست مطالب

چکیده ۵

۱. مقدمه: زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای آفریقا در قرن بیست و یکم ۷

۱-۱. اهمیت استراتژیک توسعه زنجیره ارزش منطقه‌ای برای تحول ساختاری آفریقا ۷

۱-۲. منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا به‌عنوان کاتالیزور ادغام ۸

۱-۳. دامنه گزارش و چارچوب تحلیلی ۸

۲. پویایی‌های فرابخشی توسعه زنجیره ارزش منطقه‌ای در آفریقا ۹

۲-۱. چالش‌های کلی در یکپارچه‌سازی زنجیره ارزش ۹

۲-۲. فرصت‌های نوظهور برای تقویت زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای ۱۰

۳. تحلیل بخش‌های خاص: چالش‌ها، فرصت‌ها و پیشرفت ۱۲

۳-۱. صنعت نساجی و پوشاک ۱۲

۳-۲. صنعت چرم ۱۳

۳-۳.صنعت قهوه ۱۴

۳-۴. صنعت خودرو ۱۵

۳-۵. مواد معدن (مواد معدنی حیاتی) ۱۶

۴. توصیه‌های سیاستی برای تسریع توسعه زنجیره ارزش منطقه‌ای ۱۸

۴-۱. تقویت تجارت درون آفریقایی و سیاست‌های صنعتی هماهنگ ۱۸

۴-۲. ترویج شیوه‌های پایدار و صنعتی‌سازی سبز در بخش‌های مختلف ۱۹

۴-۳. رفع شکاف‌های مالی، انتقال فناوری و ظرفیت‌سازی ۲۰

۴-۴. ترویج رشد فراگیر، ایجاد شغل و برابری جنسیتی ۲۰

۵. نتیجه‌گیری: مسیرهایی به سوی رفاه از طریق زنجیره‌های ارزش یکپارچه آفریقایی ۲۲

منابع و مراجع ۲۳

چکیده

این گزارش به بررسی و تحلیل توسعه زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای در قاره آفریقا با تمرکز بر صنایع نساجی و پوشاک، چرم، قهوه، خودرو و مواد معدنی می‌پردازد. آفریقا در یک مقطع حساس از تحولات اقتصادی جهانی قرار دارد که با تشدید بحران‌های اقلیمی و بازآرایی زنجیره‌های تأمین جهانی همراه است. از لحاظ تاریخی، اقتصادهای آفریقایی عمدتاً بر صادرات منابع طبیعی با ارزش افزوده پایین و ظرفیت تولید محدود متمرکز بوده‌اند که منجر به نقش حاشیه‌ای آن‌ها در زنجیره‌های ارزش جهانی شده است. این الگو، که اغلب ریشه در میراث استعماری دارد و استخراج مواد خام را بر توسعه صنعتی داخلی ترجیح می‌داد، بسیاری از کشورها را در چرخه توسعه‌نیافتگی گرفتار کرده است.

ضرورت تحول ساختاری پایدار، مستلزم تغییر به سمت توسعه پیوندهای داخلی، شامل مصرف، تولید (پسین و پیشین)، مالی و فناوری و ایجاد زنجیره‌های تأمین درون آفریقایی به رهبری تولیدکنندگان آفریقایی است. این رویکرد برای تقویت چرخه‌های توسعه مثبت و بهره‌برداری از تقاضای فزاینده جهانی برای محصولات صنایع سبز و پایدار حیاتی است. منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا به‌عنوان یک کاتالیزور محوری برای این ادغام منطقه‌ای و تحول اقتصادی عمل می‌کند. این توافق‌نامه با هدف کاهش تعرفه‌ها تا ۹۰ درصد و هماهنگ‌سازی سیاست‌های تجاری، یک بازار واحد لیبرالیزه شده با ۱.۳ میلیارد نفر جمعیت و تولید ناخالص داخلی ترکیبی بیش از ۳.۴ تریلیون دلار ایجاد می‌کند. این امر نه تنها تجارت درون آفریقایی را تقویت می‌کند، بلکه قدرت چانه‌زنی جمعی آفریقا را در صحنه جهانی افزایش می‌دهد و به‌عنوان یک ابزار ژئوپلیتیکی برای بازتعادل پویایی قدرت در تجارت جهانی عمل می‌کند.

با این حال، چالش‌های قابل توجهی از جمله موانع ساختاری و تاریخی، تسلط شرکت‌های خارجی، رژیم‌های تجاری محدودکننده، و شکاف‌های زیرساختی و مالی همچنان پابرجا هستند. با وجود این، فرصت‌های نوظهوری مانند بازآرایی زنجیره‌های تأمین جهانی و تقاضای فزاینده برای مواد معدنی حیاتی و صنایع سبز، پتانسیل بی‌سابقه‌ای را برای آفریقا فراهم می‌آورد. این گزارش بر لزوم سیاست‌های صنعتی استراتژیک، سرمایه‌گذاری‌های هدفمند، و همکاری‌های درون آفریقایی برای حرکت فراتر از صادرات مواد خام به سمت تولید با ارزش افزوده، ترویج شیوه‌های پایدار، و تضمین رشد فراگیر تأکید می‌کند.

۱. مقدمه. زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای آفریقا در قرن بیست و یکم

۱-۱. اهمیت استراتژیک توسعه زنجیره ارزش منطقه‌ای برای تحول ساختاری آفریقا

آفریقا در حال حاضر در یک لحظه حساس از تحولات اقتصادی جهانی قرار دارد که با تشدید بحران‌های اقلیمی و بازآرایی زنجیره‌های تأمین جهانی همراه است. از لحاظ تاریخی، اقتصادهای آفریقایی با تخصص در صادرات منابع طبیعی با ارزش پایین و ظرفیت تولید محدود مشخص شده‌اند که منجر به نقش حاشیه‌ای آن‌ها در زنجیره‌های ارزش جهانی شده است. این الگو، که اغلب ریشه در میراث استعماری دارد و استخراج مواد خام را بر توسعه صنعتی داخلی اولویت می‌داد، بسیاری از کشورها را در چرخه توسعه‌نیافتگی گرفتار کرده است (۱).

ضرورت تحول ساختاری پایدار، مستلزم تغییر به سمت توسعه پیوندهای داخلی، شامل مصرف، تولید (پسین و پیشین)، مالی و فناوری و ایجاد زنجیره‌های تأمین درون آفریقایی به رهبری تولیدکنندگان آفریقایی است. این رویکرد برای تقویت چرخه‌های توسعه مثبت و بهره‌برداری از تقاضای فزاینده جهانی برای محصولات صنایع سبز و پایدار حیاتی است. تمرکز بر این پیوندهای داخلی، ظرفیت‌های محلی را تقویت کرده و رقابت‌پذیری صنایع داخلی را افزایش می‌دهد (۱).

در گذشته، آفریقا اغلب به‌عنوان قاره‌ای که از "نفرین منابع" رنج می‌برد، شناخته می‌شد؛ جایی که وفور منابع طبیعی به جای رفاه، به درگیری و توسعه‌نیافتگی منجر می‌شد. با این حال، شواهد کنونی نشان می‌دهد که این روایت در حال بازنگری است. با وجود ذخایر عظیم مواد معدنی و پتانسیل بالای کشاورزی، چالش اصلی آفریقا نه در کمبود منابع، بلکه در ناتوانی تاریخی در تبدیل این منابع به ارزش افزوده داخلی بوده است. اکنون، با فراخوان صریح برای "بازنگری جایگاه آفریقا در تولید جهانی، با محوریت زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای و سیاست صنعتی استراتژیک"، این چالش به یک فرصت بزرگ تغییر یافته است. این فرصت صرفاً در استخراج نیست، بلکه در فرآوری، تولید و ادغام منطقه‌ای است که می‌تواند "نفرین" را به "برکت" تبدیل کند. این رویکرد، نیازمند یک استراتژی فعال و سیاست‌محور برای مدیریت منابع است که فراتر از صرفاً استخراج حرکت می‌کند (۱، ۳، ۴).

علاوه بر این، تجارت درون آفریقایی نقش ویژه‌ای در این تحول ایفا می‌کند. این نوع تجارت، در مقایسه با تجارت با مناطق خارج از قاره، متنوع‌تر بوده و کمتر تحت سلطه منابع طبیعی است، به‌طوری که ۴۵ درصد آن را محصولات تولیدی تشکیل می‌دهد. این ویژگی باعث می‌شود که تجارت درون آفریقایی به‌عنوان یک "انکوباتور توسعه‌ای" برای صنعتی‌سازی عمل کند. در حالی که بازارهای جهانی بسیار رقابتی بوده و تحت سلطه شرکت‌های پیشرو قرار دارند، بازار منطقه‌ای محیطی کمتر سخت‌گیرانه را برای صنایع نوپای آفریقایی فراهم می‌کند تا ظرفیت‌های خود را توسعه دهند، بیاموزند و مقیاس‌پذیری پیدا کنند، پیش از آنکه به رقابت در سطح جهانی بپردازند. این نقش حیاتی، که اغلب در بحث‌های مربوط به ادغام منطقه‌ای نادیده گرفته می‌شود، به آفریقا اجازه می‌دهد تا به تدریج زنجیره‌های تولیدی خود را به رهبری تولیدکنندگان بومی ایجاد کند (۱).

۱-۲. منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا به‌عنوان کاتالیزور ادغام

منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا به‌عنوان یک ابتکار برجسته برای تسریع تحول اقتصادی و رفاه در آفریقا شناخته می‌شود (۲). هدف آن تعمیق ادغام اقتصادی، بهبود عملکرد صادرات، رفع کمبودهای زیرساختی و تسهیل تجارت از طریق کاهش تعرفه‌ها تا ۹۰ درصد و هماهنگ‌سازی سیاست‌های تجاری در کشورهای عضو است (۳). بانک چشم‌انداز «آفریقای یکپارچه» که در استراتژی ده ساله جدید آن (TYS ۲۰۲۴-۲۰۳۳) گنجانده شده است، به صراحت عملیاتی‌سازی منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا و ایجاد ظرفیت‌های تولیدی از طریق زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای را در اولویت قرار می‌دهد. این شامل طراحی و تأمین مالی زیرساخت‌های منطقه‌ای برای پیشبرد صنعتی‌سازی نیز می‌شود (۲). هشتمین مجمع کسب‌وکار آفریقا (فوریه ۲۰۲۵) بر چارچوب منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا به‌عنوان عاملی حیاتی برای تقویت شبکه‌های تولید منطقه‌ای و بهره‌برداری از مزیت‌های نسبی از طریق همکاری‌های درون آفریقایی و همکاری‌های جنوب-جنوب تأکید کرد (۸).

منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا با ایجاد یک بازار واحد لیبرالیزه شده با ۱.۳ میلیارد نفر جمعیت و تولید ناخالص داخلی ترکیبی بیش از ۳.۴ تریلیون دلار، به‌عنوان یک «تعادل‌بخش ژئوپلیتیکی» در برابر تسلط خارجی عمل می‌کند (۳). منابع نشان می‌دهند که زنجیره‌های ارزش جهانی عمدتاً توسط شرکت‌های پیشرو خارجی کنترل می‌شوند که پیوندهای استراتژیک را در دست دارند و انتقال دانش را محدود می‌کنند (۱).

منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا با ایجاد یک بازار واحد و بزرگ، به کشورهای آفریقایی قدرت چانه‌زنی جمعی بیشتری می‌دهد. این قدرت جمعی می‌تواند برای مذاکره بر سر شرایط بهتر با شرکای خارجی، کاهش وابستگی به واردات ورودی و تقویت شبکه‌های تولید به رهبری آفریقا به کار گرفته شود. بنابراین، منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا نه تنها به تجارت داخلی می‌پردازد، بلکه موقعیت آفریقا را در صحنه جهانی تقویت می‌کند و به‌عنوان یک ابزار استراتژیک ژئوپلیتیکی برای بازتعادل پویایی قدرت در تجارت جهانی عمل می‌کند (۱).

۱-۳. دامنه گزارش و چارچوب تحلیلی

این گزارش یک بررسی تحلیلی، تفصیلی و تفسیری از توسعه زنجیره ارزش منطقه‌ای در آفریقا را ارائه می‌دهد و بر صنایع نساجی و پوشاک، چرم، قهوه، خودرو و مواد معدنی تمرکز دارد. تحلیل بر اساس منابع علمی معتبر منتشر شده بین سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۵ انجام شده است. چارچوب تحلیلی چالش‌ها و فرصت‌های منحصربه‌فرد هر بخش، نقش ابتکارات ادغام منطقه‌ای مانند منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا و پیامدهای سیاستی برای تقویت رشد پایدار و فراگیر را ارزیابی می‌کند. همچنین موضوعات متقاطع مانند زیرساخت، تأمین مالی، انتقال فناوری و برابری جنسیتی نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲. پویایی‌های فرابخشی توسعه زنجیره ارزش منطقه‌ای در آفریقا

۲-۱. چالش‌های کلی در یکپارچه‌سازی زنجیره ارزش

توسعه زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای در آفریقا با مجموعه‌ای از چالش‌های ریشه‌دار مواجه است که اغلب به هم مرتبط هستند. برخی از این چالش‌ها عبارتند از:

- **موانع تاریخی و ساختاری:** کشورهای آفریقایی عمدتاً در الگوی تخصص در صادرات منابع طبیعی با ارزش پایین و ظرفیت تولید محدود گرفتار مانده‌اند. این وضعیت میراث ساختارهای استعماری است که برای استخراج مواد خام طراحی شده بودند و نه برای توسعه صنعتی داخلی، که منجر به دلسردی از تولید و ممنوعیت صادرات محصولاتی شد که با محصولات استعمارگران رقابت می‌کردند (۱).
- **تسلط خارجی و عدم تعادل قدرت در زنجیره‌های ارزش جهانی:** زنجیره‌های ارزش جهانی توسط شرکت‌های پیشرو (شرکت‌های چندملیتی) هدایت می‌شوند که پیوندهای استراتژیک را کنترل می‌کنند، سود را به خود اختصاص می‌دهند و انگیزه کمی برای تسهیل انتقال دانش یا رشد محلی دارند. کشورهای آفریقایی اغلب جایگاه‌های فرعی را اشغال می‌کنند؛ وضعیتی که در آن شرکت‌های تحت تسلط خارجی عمدتاً صادرات انجام می‌دهند بدون اینکه پیوندهای قوی با اقتصاد داخلی داشته باشند (۱).
- **رژیم‌های تجاری محدودکننده و فرسایش فضای سیاستی:** توافق‌نامه‌های تجاری چندجانبه و دوجانبه اغلب توانایی آفریقا را برای اجرای سیاست‌های صنعتی و تجاری، مانند الزامات محتوای داخلی یا الزامات صادراتی، محدود می‌کنند. مکانیسم‌های حل‌وفصل اختلافات سرمایه‌گذار-دولت نیز فضای سیاستی را بیشتر محدود می‌کنند (۱).
- **حمایت‌گرایی تجاری در شمال جهانی:** صادرات آفریقا با معایب رقابتی ناشی از سیاست‌های اقتصادهای توسعه‌یافته مواجه است، از جمله پایبندی به استانداردهای تولید سخت‌گیرانه (مانند مکانیسم تنظیم مرزی کربن اتحادیه اروپا) که به‌عنوان موانع غیرتعرفه‌ای عمل می‌کنند، و رقابت با رقبای خارجی که به شدت یارانه دریافت می‌کنند (۱).
- **تجارت محدود درون آفریقایی و ظرفیت‌های تولید:** با وجود تلاش‌های ادغام منطقه‌ای، تجارت درون آفریقایی پایین باقی مانده است (۱۳.۸ درصد در سال ۲۰۲۲)، که تا حدی به دلیل صادرات محصولات مشابه توسط بسیاری از کشورها و تمرکز ظرفیت‌های تولیدی در چند بازیگر منطقه‌ای است. پیوندهای بین‌صنعتی داخلی نیز توسعه‌نیافته باقی مانده‌اند (۱).
- **شکاف‌های زیرساختی:** جاده‌های نامناسب، انرژی نامطمئن و شبکه‌های حمل‌ونقل ناکافی، کارایی را در بخش‌های مختلف مختل می‌کنند (۳). این یک مشکل فراگیر است، از دباغ‌خانه‌های چرم که زیر ظرفیت کار می‌کنند (۳) تا توسعه اکوسیستم‌های خودروهای برقی (۴).

- **شکاف‌های مالی:** کارآفرینان کوچک در بخش‌های مختلف برای دسترسی به اعتبار مقرون‌به‌صرفه با مشکل مواجه هستند که توانایی آن‌ها را برای رشد و سرمایه‌گذاری در فناوری‌های مدرن محدود می‌کند (۳).
- **عدم سیاست‌های مساعد دولتی:** بسیاری از دولت‌ها ارزش بخش نساجی را به‌عنوان یک محور توسعه به‌طور کامل درک نمی‌کنند، و تنها تعداد کمی به‌طور فعال در حال ایجاد زنجیره‌های ارزش خود هستند، که نیازمند سیاست‌های مساعدتر برای کسب‌وکار است. مسائل مشابهی سایر بخش‌ها را نیز درگیر کرده است (۷).

این چالش‌ها به یک «تناقض فراوانی» در آفریقا منجر شده است: قاره‌ای که دارای منابع طبیعی فراوان است اما در جذب ارزش از آن‌ها ناتوان است. آفریقا دارای مقادیر زیادی مواد خام مانند پنبه، دام و مواد معدنی حیاتی است (۳). با این حال، شواهد به‌طور مداوم نشان می‌دهد که ۹۰ درصد پنبه خام به آسیا صادر می‌شود (۷)، بیش از ۹۰ درصد پوست خام به‌صورت فرآوری‌نشده صادر می‌شود (۳)، و اکثر مواد معدنی حیاتی در مراحل میانی یا پایین‌دستی فرآوری نمی‌شوند (۶). این وضعیت یک تناقض ایجاد می‌کند: ثروت طبیعی عظیمی وجود دارد، اما منافع اقتصادی آن به دلیل کمبود ظرفیت فرآوری و ارزش افزوده، عمدتاً در جای دیگری به‌دست می‌آید. این نتیجه مستقیم موانع تاریخی و ساختاری و تسلط خارجی است که منجر به عملکرد ضعیف قابل توجهی در تجارت جهانی با وجود فراوانی منابع می‌شود.

۲-۲. فرصت‌های نوظهور برای تقویت زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای

با وجود چالش‌ها، آفریقا در حال حاضر در موقعیتی قرار دارد که می‌تواند از فرصت‌های نوظهور برای تقویت زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای خود بهره‌برداری کند. برخی از این فرصت‌ها عبارتند از:

- **بازآرایی زنجیره‌های تأمین جهانی:** تحولات عمده ژئوپلیتیکی و اقتصادی، مانند ظهور چین، جنگ‌های تجاری و سیاست‌های تجاری سبز، منجر به بازآرایی عمیق زنجیره‌های تأمین جهانی شده‌اند که هم خطرات و هم فرصت‌هایی را برای اقتصادهای آفریقایی به همراه دارد (۱). تغییر از برون‌سپاری به نزدیک‌سپاری[1] یک «سکوی پرش ایده‌آل» برای آفریقا، به‌ویژه برای صنعت نساجی، محسوب می‌شود (۷).
- **افزایش تقاضای جهانی برای صنایع سبز و مواد معدنی حیاتی:** تحول ساختاری پایدار موفق می‌تواند از تقاضای فزاینده جهانی برای محصولات صنایع سبز و پایدار بهره‌برداری کند (۱). آفریقا نزدیک به ۳۰ درصد از ذخایر مواد معدنی حیاتی جهان (کبالت، لیتیوم، نیکل) را در اختیار دارد که برای انتقال انرژی جهانی و خودروهای برقی حیاتی هستند و فرصتی برای حرکت به سمت ارزش افزوده بالاتر از طریق توسعه قابلیت‌های فرآوری فراهم می‌کنند (۴).

1. nearshoring

- **ابتکارات منطقه‌ای جدید:** فراتر از آزادسازی تجارت، منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا با هدف تسهیل ادغام اقتصادی، بهبود عملکرد صادرات، رفع کمبودهای زیرساختی و تقویت شبکه‌های تولید منطقه‌ای است. این چارچوبی برای چانه‌زنی جمعی و سیاست صنعتی هماهنگ فراهم می‌کند (۱).
- **افزایش قدرت چانه‌زنی:** رقابت بین کشورهای غربی و چین برای مواد معدنی حیاتی (۶) می‌تواند توسط کشورهای آفریقایی برای مذاکره بر سر شرایط بهتر برای صنعتی‌سازی، انتقال دانش و بهبود توافق‌نامه‌ها به کار گرفته شود (۱).
- **تجارت درون آفریقایی به‌عنوان بستری برای ارتقاء:** تجارت درون آفریقایی متنوع‌تر (۴۵ درصد در تولید) و کمتر تحت سلطه منابع است و موانع کمتری برای ورود به زنجیره‌های تأمین را فراهم می‌کند (۱).
- **سرمایه‌گذاری در تولید سبز و زیرساخت:** نمونه‌ها شامل سرمایه‌گذاری‌های آفریقای جنوبی در ایستگاه‌های شارژ خودروهای برقی خارج از شبکه و تولید مینی‌بوس‌های برقی (۹)، و فراخوان برای تفاهم‌نامه بین جمهوری دموکراتیک کنگو، مراکش و زامبیا برای تقویت زنجیره‌های ارزش حمل‌ونقل برقی است (۴).

گذار جهانی به سمت اقتصاد سبز، نه تنها یک چالش زیست‌محیطی برای آفریقا نیست، بلکه به‌عنوان یک کاتالیزور اقتصادی قدرتمند برای صنعتی‌سازی عمل می‌کند. با توجه به ذخایر عظیم مواد معدنی حیاتی آفریقا (۴) و تقاضای جهانی فزاینده برای این مواد به دلیل انتقال به انرژی پاک، آفریقا فرصت بی‌نظیری برای فراتر رفتن از صرف استخراج و تبدیل شدن به «قطب جهانی برای فرآوری مواد معدنی حیاتی و تولید فناوری‌های سبز» دارد (۵). این همسویی استراتژیک بین تقاضای جهانی و مزیت نسبی آفریقا می‌تواند به یک جهش در قابلیت‌های تولیدی، به‌ویژه در بخش خودروهای برقی، منجر شود (۴).

جدول ۱. مروری بر چالش‌ها و فرصت‌های کلیدی در زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای آفریقا

دسته	چالش‌های کلیدی	فرصت‌های کلیدی
ساختاری و تاریخی	وابستگی به صادرات مواد خام با ارزش پایین؛ میراث استعماری	بازآرایی زنجیره‌های تأمین جهانی (تغییر به نزدیک‌سپاری)
حاکمیت و بازار	تسلط شرکت‌های خارجی و عدم تعادل قدرت در زنجیره‌های ارزش جهانی؛ فضای سیاستی محدود	افزایش قدرت چانه‌زنی از طریق اتحاد منطقه‌ای
تجارت منطقه‌ای	تجارت محدود درون آفریقایی؛ تمرکز ظرفیت تولید در چند کشور	منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا به‌عنوان کاتالیزور ادغام و بستر ارتقاء
زیرساخت و سرمایه	شکاف‌های زیرساختی (حمل‌ونقل، انرژی)؛ شکاف‌های مالی	سرمایه‌گذاری در تولید سبز و زیرساخت (مانند خودرو برقی)
سیاست و حمایت	عدم قدردانی دولت از بخش‌های کلیدی؛ فقدان سیاست‌های مساعد	تقاضای جهانی برای صنایع سبز و مواد معدنی حیاتی

۳. تحلیل بخش‌های خاص: چالش‌ها، فرصت‌ها و پیشرفت

۳-۱. صنعت نساجی و پوشاک

- **وضعیت کنونی و عدم تعادل:** آفریقا تولیدکننده و صادرکننده مهم پنبه خام است (۱۰ درصد تجارت جهانی)، اما ۹۰ درصد این پنبه خام را به آسیا صادر می‌کند و خود واردکننده خالص پارچه و نخ پنبه است (۷). تولیدکنندگان آفریقایی تنها ۷ درصد نخ پنبه و ۶ درصد پارچه پنبه را از داخل قاره وارد می‌کنند که نشان‌دهنده «فرصتی از دست رفته» برای تجارت درون آفریقایی است (۷). آفریقای جنوبی، با وجود پتانسیل خود، شاهد کاهش سهم این بخش در تولید ناخالص داخلی از ۶ درصد در سال ۲۰۰۵ به ۰/۷ درصد در سال ۲۰۲۱ و نصف شدن اشتغال رسمی در همان دوره بوده است (۷).

این وضعیت یک «تناقض صادراتی» را در صنعت نساجی آفریقا نشان می‌دهد: فراوانی مواد خام در مقابل کمبود محصولات نهایی. آفریقا در تولید ورودی‌های اولیه مانند پنبه غنی است، اما در تولید محصولات با ارزش افزوده پایین است. این زنجیره علت و معلولی واضح است: عدم فرآوری محلی (ریسندگی، بافندگی، رنگرزی) و بخش تولید پوشاک توسعه‌نیافته به این معنی است که مواد خام قاره را ترک می‌کنند و سپس به‌صورت کالاهای نهایی گران‌تر بازمی‌گردند. این نه تنها یک فرصت اقتصادی از دست رفته را نشان می‌دهد، بلکه وابستگی به زنجیره‌های تأمین خارجی را تداوم می‌بخشد و ایجاد شغل در آفریقا را محدود می‌کند. نقش «عامل کشش» بخش تولید پوشاک در اینجا حیاتی است، زیرا این بخش می‌تواند فرآوری بالادستی را تحریک کند (۷).

- **چالش‌ها در ارزش افزوده:** ارزش افزوده به دلیل بخش تولید پوشاک توسعه‌نیافته محدود است؛ نخ به صورت محلی تبدیل نمی‌شود. نیاز مبرمی به توسعه زنجیره‌های تأمین جامع از ریسندگی تا بافندگی و رنگرزی وجود دارد، به‌طوری که تولید پوشاک به‌عنوان «عامل کشش» عمل کند. تقاضای بازار آفریقا «ابتدایی» توصیف شده است، با پایین‌ترین سرانه مصرف پوشاک در جهان، که به توسعه اقتصادی ناکافی و قدرت خرید پایین مرتبط است. این نکته یک رابطه علت و معلولی حیاتی را برقرار می‌کند: توسعه اقتصادی (ایجاد شغل، افزایش درآمد) پیش‌نیاز رشد تقاضای بازار داخلی برای کالاهای نهایی مانند پوشاک است. این دیدگاه، صرفاً صادرات‌محوری را به چالش می‌کشد و اهمیت توسعه بازار داخلی را به‌عنوان محرکی برای یکپارچگی زنجیره ارزش برجسته می‌کند، که یک چرخه مثبت را ایجاد می‌کند که در آن تولید محلی، مصرف محلی را تحریک می‌کند (۷).
- **فرصت‌ها و سیاست‌ها:** تغییر جهانی از برون‌سپاری به نزدیک‌سپاری یک «سکوی پرش ایده‌آل» برای آفریقا است. این قاره پتانسیل صادرات ۵.۸ میلیارد یورو پوشاک پنبه‌ای به بازارهای بین‌المللی و درون آفریقایی تا سال ۲۰۲۶ را دارد (۷). گزارش یونسکو (۲۰۲۳) پتانسیل آفریقا

را برای تبدیل شدن به یک رهبر جهانی مد، به‌عنوان تولیدکننده اصلی مواد خام و صادرکننده منسوجات، با ۴۲ درصد افزایش پیش‌بینی شده در تقاضا برای مد لباس آفریقایی در ۱۰ سال آینده، برجسته می‌کند (۱۱). آفریقای جنوبی در سال ۲۰۱۹ برنامه جامع زنجیره ارزش خرده‌فروشی-پوشاک، نساجی، کفش و چرم (۲۰۳۰-R-CFTL) را برای افزایش اشتغال و تأمین محلی در خرده‌فروشی، با هدف تغییر به سمت تولید محلی و مدل‌های اقتصاد چرخشی، راه‌اندازی کرد (۱۰). با این حال، قدردانی دولت از این بخش به‌عنوان محور توسعه و سیاست‌های مساعد اغلب وجود ندارد (۷).

۳-۲. صنعت چرم

- **پتانسیل استفاده‌نشده در مقابل عملکرد ضعیف:** آفریقا خانه بیش از ۳ میلیارد دام (۳۳٫۳ درصد جمعیت دام جهان) است که سالانه ۱۰٫۷ درصد از پوست خام و پوست را تولید می‌کند، اما کمتر از ۴٫۵ درصد از تجارت جهانی ۴۰۰ میلیارد دلاری چرم را به خود اختصاص می‌دهد. این عملکرد ضعیف قابل توجه ناشی از ناکارآمدی‌های ساختاری است (۳).
- **ناکارآمدی‌های ساختاری و چالش‌های پایداری:** بیش از ۹۰ درصد پوست خام آفریقا به‌صورت فرآوری‌نشده صادر می‌شود که نشان‌دهنده ظرفیت فرآوری محدود است. فناوری‌های قدیمی مانع کارایی تولید می‌شوند و بازارهای تکه‌تکه شده جریان تجارت را محدود می‌کنند. این صنعت با تأثیرات زیست‌محیطی قابل توجهی، به ویژه آلودگی آب ناشی از فاضلاب تصفیه‌نشده، آلودگی خاک/آب‌های زیرزمینی و آلودگی هوا از مواد شیمیایی مضر مورد استفاده در دباغی، مواجه است (۳). تنها ۷۵ کیلوگرم چرم از هر ۵۰۰ کیلوگرم پوست خام به دست می‌آید و بقیه به‌عنوان زباله دور ریخته می‌شود. شرکت‌های کوچک و متوسط با چالش‌هایی مانند دانش محدود، هزینه‌های بالای فناوری‌های دوستدار محیط زیست و اجرای ضعیف سیاست‌های زیست‌محیطی مواجه هستند (۱۲).

صنعت چرم پتانسیل ذاتی برای پایداری دارد، اما به دلیل آلودگی و ضایعات ناشی از شیوه‌های کنونی، از آن به‌طور کامل استفاده نمی‌شود. نیاز مبرم به ارزش افزوده پایدار با آلودگی قابل توجه مرتبط با این صنعت و این واقعیت که تنها بخش کوچکی از پوست خام به چرم تبدیل می‌شود، تأکید می‌شود. این وضعیت نشان می‌دهد که چالش‌های زیست‌محیطی نه تنها یک هزینه هستند، بلکه یک انگیزه قدرتمند برای نوآوری و حرکت به سمت ارزش افزوده بالاتر در زنجیره ارزش محسوب می‌شوند (۱۲). با سرمایه‌گذاری در فناوری‌های دوستدار محیط زیست (مانند دباغی گیاهی و بازیافت آب)، تولیدکنندگان آفریقایی می‌توانند تقاضای فزاینده مصرف‌کنندگان برای محصولات دوستدار محیط زیست را برآورده کنند، مزیت رقابتی کسب کنند و ضایعات را به محصولات جانبی ارزشمند تبدیل کنند. بنابراین، پایداری به یک فرصت تجاری و محرکی برای جذب ارزش بالاتر تبدیل می‌شود، نه صرفاً یک بار نظارتی (۱۲).

- **بهره‌برداری از بازار منطقه‌ای افریقا برای رشد پایدار:** بازار منطقه‌ای افریقا با کاهش تعرفه‌ها و هماهنگ‌سازی سیاست‌ها، یک «پتانسیل بازار نامحدود» در آفریقا ایجاد می‌کند. سرمایه‌گذاری در دباغ‌خانه‌های مدرن می‌تواند ارزش پوست خام را دو برابر کند. کالاهای چرمی نهایی می‌توانند تا پنج برابر قیمت مواد خام را در بازارهای داخلی و بین‌المللی به دست آورند. نمونه‌هایی مانند اتیوپی (صادرات پوست خام/چرم)، کنیا (کفش) و آفریقای جنوبی (روکش صندلی خودرو) می‌توانند به‌عنوان قطب‌های نوآوری عمل کنند. این صنعت می‌تواند میلیون‌ها شغل، به‌ویژه برای زنان و جوانان در مناطق روستایی، از طریق واحدهای فرآوری کوچک و برنامه‌های آموزش حرفه‌ای ایجاد کند. پذیرش فناوری‌های دوستدار محیط زیست (دباغی گیاهی، بازیافت آب) و مدل‌های اقتصاد چرخشی (محصولات جانبی برای سوخت زیستی/خوراک دام) برای پایداری حیاتی است (۳).

۳-۳. صنعت قهوه

- **نوسانات قیمت جهانی و تأثیرات:** بازار جهانی قهوه نوسانات قیمتی قابل توجهی را تجربه کرده است که ناشی از تغییرات آب و هوایی (رویدادهای آب و هوایی شدید، نوسان عملکرد)، اختلالات زنجیره تأمین (کووید-۱۹، تأخیر در حمل و نقل، کمبود نیروی کار)، افزایش هزینه‌های تولید (کود، آفت‌کش‌ها، نیروی کار) و افزایش تقاضای جهانی (به‌ویژه در بازارهای نوظهور و برای قهوه تخصصی) است. در اتیوپی، این عوامل بر اقتصاد روستایی و اشتغال تأثیر می‌گذارند (۱۳).
- **چالش‌ها و استراتژی‌های مقابله با تبعیض جنسیتی:** زنان نقش محوری در صنعت قهوه ایفا می‌کنند، به‌طوری که تا ۷۰ درصد نیروی کار در مزارع کوچک خانوادگی در تانزانیا را تشکیل می‌دهند، اما با چالش‌های سیستمی مواجه هستند. تولید، بازاریابی و کنترل درآمد قهوه عمدتاً تحت سلطه مردان است (بیش از ۷۰ درصد توسط مردان مدیریت می‌شود). چالش‌ها شامل قوانین تبعیض‌آمیز مربوط به حقوق مالکیت، عضویت در سازمان‌های قهوه و کنترل درآمد است که منجر به به حاشیه رانده شدن در دسترسی به منابع و مشارکت اقتصادی می‌شود (۱۴). "پارادوکس جنسیتی قهوه" برجسته می‌کند که چگونه کار حیاتی زنان کم‌ارزش تلقی می‌شود و به طور نامتناسبی به مردان پاداش داده می‌شود (۱۵).

این «پارادوکس جنسیتی قهوه» نه تنها یک مسئله عدالت اجتماعی است، بلکه یک محدودیت اقتصادی قابل توجه نیز محسوب می‌شود. وقتی نیروی کار اصلی (زنان) از تصمیم‌گیری، دسترسی به منابع و کنترل درآمد به حاشیه رانده می‌شود، این امر مستقیماً بر بهره‌وری، نوآوری و کارایی کلی بخش تأثیر می‌گذارد. بنابراین، توانمندسازی زنان (از طریق آموزش، دسترسی مالی، حقوق مالکیت) صرفاً یک سیاست اجتماعی نیست، بلکه یک مسیر مستقیم برای بهبود بهره‌وری قهوه، درآمد و رفاه خانوار است و در نتیجه رقابت‌پذیری و انعطاف‌پذیری کل زنجیره ارزش را افزایش می‌دهد (۱۴).

- **سیاست‌ها و مداخلات برای توانمندسازی:** دولت تانزانیا با همکاری شرکای جهانی، مداخلاتی را با تأکید بر مقابله با تبعیض جنسیتی، همسو با برنامه سرمایه‌گذاری کشاورزی و امنیت غذایی تانزانیا (۲۰۱۱/۱۲-۲۰۲۰/۲۱) و استراتژی توسعه صنعت قهوه تانزانیا ۲۰۲۰-۲۰۲۵، اجرا کرده است. استراتژی‌ها شامل ابتکارات آموزشی (مسائل خاص جنسیتی، کشاورزی هوشمند اقلیمی)، کمک مالی به گروه‌های زنان (وام، سرمایه‌گذاری تجاری) و توزیع نهال قهوه است (۱۴). ائتلاف بین‌المللی قهوه زنان (IWCA) به‌طور فعال توانمندسازی زنان را در رهبری، دسترسی به بازار و حمایت ترویج می‌کند (۱۶).

۳-۴. صنعت خودرو

جایگاه حاشیه‌ای آفریقا و پتانسیل بازار: آفریقا در حال حاضر با مونتاژ خودرو عمدتاً در مقیاس کوچک در خارج از آفریقای جنوبی و مراکش جایگاه حاشیه‌ای در صنعت خودرو جهانی دارد. این قاره به شدت به واردات خودروهای دست دوم متکی است (۱۷). با این حال، پتانسیل بازار قابل توجه است، پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۵ رشد بازار آفریقا از ۱.۳ میلیون خودرو در سال به ۵ میلیون تا سال افزایش یابد (۹).

تسلط خودروهای دست دوم وارداتی بر بازار خودروی آفریقا، مانع اصلی توسعه تولید خودروهای جدید در قاره است. این وضعیت به دلیل درآمد قابل تصرف محدود و هزینه‌های بالای خودروهای جدید، بازار خودروی آفریقا را تحت سلطه خودروهای دست دوم وارداتی قرار داده است. این امر مستقیماً رشد تولید و مونتاژ خودروهای جدید محلی را تضعیف می‌کند، زیرا یک مزیت رقابتی برای تولیدکنندگان داخلی ایجاد می‌کند. ارتباط علت و معلولی این است که شیوع واردات خودروهای دست دوم مقرون‌به‌صرفه، اندازه بازار و تقاضا برای خودروهای جدید تولید شده محلی را کاهش می‌دهد و سرمایه‌گذاری در مقیاس بزرگ در تولید داخلی را کمتر مقرون‌به‌صرفه می‌کند. این موضوع یک چالش سیاستی را برجسته می‌کند: چگونه می‌توان بین مقرون‌به‌صرفه بودن برای مصرف‌کننده و هدف بلندمدت صنعتی‌سازی و ایجاد شغل در بخش خودرو تعادل برقرار کرد (۱۷).

- **توسعه اکوسیستم خودروهای برقی:** آفریقا نزدیک به ۳۰ درصد از ذخایر مواد معدنی حیاتی جهان (کبالت، لیتیوم، نیکل) را در اختیار دارد که آن را به‌طور منحصربه‌فردی برای تولید خودروهای برقی مناسب می‌سازد. مراکش قصد دارد تا ۱۰۰هزار خودروی برقی در سال ۲۰۲۵ تولید کند و کارخانه‌های باتری‌سازی را تأسیس کند. کشورهایی مانند بنین، مصر، کنیا، نیجریه، رواندا و آفریقای جنوبی قصد دارند ظرفیت تولید باتری و ساخت خودروهای برقی را افزایش دهند (۴). آفریقای جنوبی، به‌عنوان یک قطب تولید منطقه‌ای (بیش از ۵۰ درصد تولید خودرو در آفریقا)، در زیرساخت‌های تولید سبز، از جمله ایستگاه‌های شارژ خودروهای برقی و مینی‌بوس‌های برقی، سرمایه‌گذاری می‌کند (۹).

فراوانی مواد معدنی حیاتی آفریقا (کبالت، لیتیوم، نیکل) که برای باتری‌های خودروهای برقی ضروری هستند، می‌تواند به‌عنوان «اهرم بالادستی» برای صنعتی‌سازی خودرو عمل کند. درخواست برای کشورهایی مانند کنگو و زامبیا برای ایجاد ظرفیت پالایش و تنوع بخشیدن به صادرات فراتر از مواد معدنی خام، به‌طور

مستقیم استخراج مواد معدنی را به زنجیره ارزش خودرو مرتبط می‌کند. این مزیت استراتژیک، در صورت استفاده از طریق همکاری منطقه‌ای، می‌تواند به آفریقا اجازه دهد تا مراحل سنتی تولید موتورهای احتراق داخلی را دور بزند و مستقیماً به بخش با ارزش بالای صنعت خودرو جهانی جهش کند (۴).

- **چالش‌ها و فرصت‌ها برای قطب‌های منطقه‌ای:** شکاف‌های زیرساختی (تولید برق، شبکه‌های شارژ) همچنان یک چالش برای پذیرش خودروهای برقی باقی مانده است (۴). هزینه‌های بالای خرید خودروهای انرژی جدید و چالش‌های لجستیکی باتری نیز موانعی در آفریقای جنوبی هستند (۹). تسلط واردات خودروهای دست دوم مانع فروش خودروهای جدید می‌شود. با این حال، ابتکارات ادغام منطقه‌ای مانند بازار منطقه‌ای افریقا چشم‌انداز سرمایه‌گذاری در مقیاس بزرگ را بهبود می‌بخشند (۱۷) و آفریقای جنوبی را به‌عنوان دروازه‌ای به یک بازار رو به رشد قرار می‌دهند (۹). همکاری استراتژیک بین کشورهای آفریقایی (به عنوان مثال، تفاهم‌نامه کنگو، مراکش، زامبیا برای زنجیره‌های ارزش حمل‌ونقل برقی) برای کاهش قرار گرفتن در معرض نوسانات قیمت جهانی، تحریک تنوع اقتصادی و ایجاد شغل حیاتی است (۴).

۳-۵. مواد معدن (مواد معدنی حیاتی)

- **نقش استراتژیک آفریقا:** آفریقا تقریباً ۳۰ درصد از بزرگترین ذخایر معدنی جهان، از جمله ۷۰ درصد کبالت را در اختیار دارد که آن را به یک بازیگر کلیدی در انتقال انرژی جهانی و «رقابت مواد معدنی حیاتی» تبدیل می‌کند. تقاضا برای این مواد معدنی (لیتیوم، مس، کبالت، نیکل، گرافیت) به دلیل توسعه خودروهای برقی و سیستم‌های انرژی تجدیدپذیر در حال افزایش است (۵).
- **چالش‌ها در فرآوری میانی/پایین‌دستی:** اکثر کشورهای آفریقایی مواد معدنی حیاتی خود را فرآوری نمی‌کنند و سرمایه‌گذاری‌های میانی (فرآوری و پالایش) یا پایین‌دستی (تولید) را جذب نمی‌کنند. «پیوندهای از دست رفته» در زنجیره ارزش و استفاده کم از ورودی‌های قاره‌ای وجود دارد. فساد، مسائل حاکمیتی و سوء مدیریت تاریخی درآمدها نیز این بخش را درگیر کرده است (۶).
- **زمینه ژئوپلیتیکی و چارچوب‌های سیاستی:** زنجیره تأمین مواد معدنی حیاتی کانون رقابت ژئوپلیتیکی، به‌ویژه بین اقتصادهای غربی و چین است، که توجه خود را به کشورهای آفریقایی برای تأمین منابع معطوف کرده‌اند. چین زنجیره‌های تأمین سودمندی را در آفریقا تضمین کرده و جایگاه فرماندهی را در طول زنجیره‌های تأمین مواد معدنی حیاتی در اختیار دارد. کشورهای آفریقایی به‌طور فزاینده‌ای سیاست‌هایی مانند ممنوعیت صادرات و مالیات بر مواد معدنی خام را برای توسعه زنجیره‌های ارزش معدنی داخلی و حفظ ارزش اتخاذ می‌کنند (۶). چشم‌انداز معدن آفریقا و استراتژی آتی مواد معدنی سبز آفریقا بر فراتر رفتن از صادرات مواد معدنی خام، ایجاد زنجیره‌های ارزش یکپارچه، بهره‌برداری محلی و تولید فناوری سبز تأکید می‌کنند. استراتژی آتی مواد معدنی سبز آفریقا، که در اواخر سال ۲۰۲۴ به تصویب رسید، با هدف قرار دادن آفریقا به‌عنوان یک بازیگر کلیدی در انتقال سبز از طریق استخراج و فرآوری مسئولانه تدوین شده است (۵).

سیاست‌های «ملی‌گرایی منابع» و اقدامات دولتی که ممکن است برای شرکت‌های معدنی «بی‌ثباتی» ایجاد کنند، در واقع با هدف افزایش منافع ملی از طریق ملی‌گرایی منابع انجام می‌شوند (۲۰). کشورهای آفریقایی به‌طور فزاینده‌ای سیاست‌هایی مانند ممنوعیت صادرات و مالیات بر مواد معدنی خام را برای توسعه زنجیره‌های ارزش معدنی داخلی و حفظ ارزش اتخاذ می‌کنند. این نشان‌دهنده یک تغییر از استخراج منفعلانه به مداخله فعال سیاستی است. این رویکرد یک استراتژی عمدی توسط دولت‌های آفریقایی برای اجبار به ارزش افزوده در مبدأ است، که الگوی تاریخی صادرات مواد خام را به چالش می‌کشد و هدف آن جذب منافع اقتصادی بیشتر در داخل کشور است. این یک روند سیاستی حیاتی با پیامدهای قابل توجه برای نحوه ساختاردهی زنجیره‌های تأمین جهانی برای مواد معدنی حیاتی است (۶).

علاوه بر این، استراتژی مواد معدنی سبز آفریقا به صراحت هدف خود را «استفاده از اقتصاد دیجیتال» در کنار تمرکز بر مواد معدنی سبز قرار داده است (۱۹). این نشان می‌دهد که صنعتی‌سازی در قرن بیست و یکم فقط به تولید سنتی محدود نمی‌شود، بلکه به بهره‌برداری از فناوری‌های دیجیتال نیز می‌پردازد. به‌عنوان مثال، ابزارهای کشاورزی دقیق (پهپادها، حسگرهای خاک) در صنعت قهوه (۱۳) یا تولید افزودنی، رباتیک پیشرفته و هوش مصنوعی در صنعت خودرو (۹) می‌توانند فرآیندها را بهینه کنند، ضایعات را کاهش دهند و کارایی را در صنایع سبز افزایش دهند. این امر به یک هم‌افزایی عمیق‌تر اشاره دارد که در آن تحول دیجیتال می‌تواند توسعه زنجیره‌های ارزش مواد معدنی سبز را تسریع بخشد و آنها را رقابتی‌تر و پایدارتر کند، و به‌طور بالقوه به آفریقا کمک می‌کند تا از مدل‌های صنعتی‌سازی سنتی جهش کند.

جدول ۲. پویایی‌های زنجیره ارزش خاص بخش و پاسخ‌های سیاستی در آفریقا

بخش	وضعیت/عملکرد کلیدی	چالش‌های اصلی	فرصت‌های کلیدی	سیاست/ابتکار برجسته	کشورهای/مناطق کلیدی ذکرشده
نساجی و پوشاک	۱۰ درصد تجارت جهانی پنبه خام؛ ۹۰ درصد صادرات پنبه خام؛	عدم فرآوری محلی؛ بازار داخلی ابتدایی؛ فقدان سیاست‌های مساعد دولتی	تغییر به نزدیک‌سپاری؛ پتانسیل صادرات ۵.۸ میلیارد یورو پوشاک؛ تقاضا برای مد لباس آفریقایی	برنامه جامع ۲۰۳۰-R-CFTL آفریقای جنوبی؛ گزارش یونسکو در مورد مد آفریقا	آفریقای جنوبی، مصر، بنین، توگو
چرم	۳۳٫۳ درصد جمعیت دام جهان؛ ۴٫۵ درصد سهم تجارت جهانی چرم؛ ۹۰ درصد صادرات پوست خام فرآوری‌نشده	ظرفیت فرآوری محدود؛ فناوری‌های قدیمی؛ آلودگی زیست‌محیطی؛ دسترسی محدود به مالی	بازار منطقه‌ای افریقا (بازار نامحدود)؛ دو برابر شدن ارزش با دباغی مدرن؛ فرصت‌های شغلی گسترده	بازار منطقه‌ای افریقا؛ انجمن سالانه زنجیره ارزش چرم آفریقا	اتیوپی، کنیا، آفریقای جنوبی، تانزانیا

بخش	وضعیت/عملکرد کلیدی	چالش‌های اصلی	فرصت‌های کلیدی	سیاست/ابتکار برجسته	کشورهای/مناطق کلیدی ذکرشده
قهوه	نوسانات قیمت جهانی؛ زنان ۷۰ درصد نیروی کار	نوسانات قیمت؛ اختلالات زنجیره تأمین؛ هزینه‌های تولید بالا؛ تبعیض جنسیتی (حقوق مالکیت، درآمد)	تقاضای فزاینده برای قهوه تخصصی؛ پتانسیل افزایش درآمد صادراتی؛ توانمندسازی زنان	استراتژی توسعه صنعت قهوه تانزانیا ۲۰۲۰-۲۰۲۵؛ برنامه سرمایه‌گذاری کشاورزی و امنیت غذایی تانزانیا	تانزانیا، اتیوپی، کنیا
خودرو	جایگاه حاشیه‌ای؛ اتکا به واردات خودروهای دست دوم؛ بازار ۵ میلیون خودرو تا ۲۰۳۵	تسلط خودروهای دست دوم؛ شکاف‌های زیرساختی خودرو برقی؛ هزینه‌های بالای خرید خودروی برقی جدید	۳۰ درصد ذخایر مواد معدنی حیاتی؛ پتانسیل خودروی برقی (مراکش، بازار منطقه ی افریقا) برای سرمایه‌گذاری	تفاهم‌نامه کنگو-مراکش-زامبیا؛ برنامه جامع خودرو آفریقای جنوبی ۲۰۳۵؛ سند خودروهای برقی	آفریقای جنوبی، مراکش، کنگو، زامبیا، مصر، کنیا، نیجریه، رواندا، بنین
معدن (مواد معدنی حیاتی)	۳۰ درصد ذخایر جهانی مواد معدنی حیاتی؛ ۷۰ درصد ذخایر کبالت	عدم فرآوری میانی/ پایین‌دستی؛ فساد؛ سوء مدیریت درآمد؛ پیوندهای از دست رفته	تقاضای جهانی رو به رشد (خودرو برقی)؛ قدرت چانه‌زنی در رقابت ژئوپلیتیکی؛ ملی‌گرایی منابع	چشم‌انداز معدن آفریقا؛ استراتژی مواد معدنی سبز آفریقا	کنگو، زامبیا، زیمبابوه، آفریقای جنوبی، غنا، بوتسوانا

۴. توصیه‌های سیاستی برای تسریع توسعه زنجیره ارزش منطقه‌ای

۴-۱. تقویت تجارت درون آفریقایی و سیاست‌های صنعتی هماهنگ

عملیاتی‌سازی بازار منطقه‌ای افریقا: اجرای کامل بازار منطقه‌ای افریقا از اهمیت بالایی برخوردار است، از جمله کاهش تعرفه‌ها، هماهنگ‌سازی سیاست‌های تجاری و کاهش موانع غیرتعرفه‌ای.۲ این امر یک بازار واحد لیبرالیزه شده ایجاد می‌کند و تجارت درون آفریقایی را تقویت می‌کند که متنوع‌تر و کمتر وابسته به منابع است (۱)

- **سیاست صنعتی استراتژیک:** دولت‌ها باید سیاست‌های صنعتی استراتژیک را با انعطاف‌پذیری برای کاهش تعرفه‌ها برای صنایع بالغ و افزایش آن‌ها برای صنایع نوپا اجرا کنند و از تعرفه‌ها به‌عنوان منبع درآمد دولت استفاده کنند. این شامل ترویج پیوندهای داخلی (مصرف، تولید، مالی، فناوری) و ایجاد زنجیره‌های تأمین درون آفریقایی به رهبری تولیدکنندگان آفریقایی است. این رویکرد به‌طور مستقیم «استدلال صنعت نوزاد» را در یک زمینه منطقه‌ای به کار می‌گیرد. به جای اینکه کشورهای منفرد از صنایع نوپای خود محافظت کنند، چارچوب بازار منطقه‌ای افریقا امکان حمایت و پرورش منطقه‌ای هماهنگ را فراهم می‌کند. این بدان معناست که یکپارچگی منطقه‌ای فقط به معنای گشودن مرزها نیست، بلکه به معنای مدیریت استراتژیک تجارت برای

اجازه دادن به صنایع جدید آفریقایی برای رشد و رقابتی شدن در بازار قاره‌ای قبل از مواجهه با رقابت جهانی است. این یک رویکرد پیچیده به سیاست صنعتی است که فراتر از آزادسازی ساده حرکت می‌کند (۱).

- **چانه‌زنی جمعی و سیاست هماهنگ:** ابتکارات منطقه‌ای می‌توانند از توسعه صنعتی از طریق چانه‌زنی جمعی و سیاست صنعتی هماهنگ برای دفاع در برابر بازیگران بزرگ جهانی و مذاکره بر سر معاملات چندجانبه بهتر حمایت کنند (۱). این شامل افزایش ظرفیت مذاکره و توسعه هنجارها و استانداردها است (۴).
- **رفع محدودیت‌های فضای سیاستی:** سیاست‌گذاران آفریقایی باید برای اصلاح توافق‌نامه‌های چندجانبه موجود و توسعه توافق‌نامه‌های تجاری منطقه‌ای جدید برای بازیابی فضای سیاستی، با به چالش کشیدن بندهای محدودکننده در مورد حقوق مالکیت فکری و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی، تلاش کنند (۱).

۴-۲. ترویج شیوه‌های پایدار و صنعتی‌سازی سبز در بخش‌های مختلف

- **بهره‌برداری از انتقال سبز:** ثروت مواد معدنی حیاتی آفریقا برای خودروهای برقی و انرژی‌های تجدیدپذیر، فرصت بی‌نظیری را برای تحریک صنعتی‌سازی سبز فراهم می‌کند (۴). سیاست‌ها باید ارزش افزوده در مواد معدنی حیاتی را از طریق فرآوری و پالایش ترویج کنند (۵).
- **فناوری‌های دوستدار محیط زیست:** در بخش‌هایی مانند چرم، پذیرش دباغی گیاهی و بازیافت آب برای کاهش آسیب‌های زیست‌محیطی حیاتی است (۳). بخش نساجی می‌تواند از انرژی خورشیدی و فناوری "تبدیل انرژی خورشیدی به سوخت مایع" بهره‌مند شود (۷).
- **مدل‌های اقتصاد چرخشی:** پذیرش مدل‌های استفاده مجدد و بازیافت چرخشی، از جمله بازیافت فیبر به فیبر در نساجی و تبدیل محصولات جانبی چرم به سوخت زیستی/خوراک دام، می‌تواند ضایعات را کاهش داده و پایداری را افزایش دهد (۳).
- **همسویی با راهبری زیست‌محیطی، اجتماعی و شرکتی[1]:** بخش خودرو، به‌ویژه در آفریقای جنوبی، تحت فشار است تا با استانداردهای بین‌المللی ESG همسو شود، که نوآوری در فرآیندهای تولید و زنجیره‌های تأمین را تحریک می‌کند. مشوق‌های دولتی برای تولید خودروهای برقی و هیدروژنی حیاتی هستند. این نشان می‌دهد که «سیاست صنعتی سبز» فقط به معنای رعایت محیط زیست نیست، بلکه یک استراتژی رقابتی است. با سرمایه‌گذاری فعال در فناوری‌های دوستدار محیط زیست، مدل‌های اقتصاد چرخشی و ارزش افزوده در مواد معدنی سبز، کشورهای آفریقایی می‌توانند به بازارها (مانند بازارهای اتحادیه اروپا با مقررات زیست‌محیطی سخت‌گیرانه) دسترسی پیدا کنند، سرمایه‌گذاری خارجی «سبز» را جذب کنند و محصولات خود را در یک بازار جهانی که به‌طور فزاینده‌ای برای پایداری ارزش قائل است، متمایز کنند. این امر چالش‌های زیست‌محیطی را به فرصت‌های اقتصادی تبدیل می‌کند (۹).

1. Environmental, Social, and Governance (ESG)

۴-۳. رفع شکاف‌های مالی، انتقال فناوری و ظرفیت‌سازی

- **مدل‌های مالی نوآورانه:** وام‌های خرد، تأمین مالی جمعی و اعتبارات قابل دسترس برای کارآفرینان کوچک در بخش‌های مختلف مورد نیاز است (۳). نقش بانک توسعه آفریقا در فراهم کردن تأمین مالی مقرون‌به‌صرفه برای کشورهای عضو منطقه‌ای حیاتی است (۲).
- **انتقال فناوری:** دسترسی به فناوری‌هایی که هنوز به‌طور گسترده در آفریقا در دسترس نیستند برای تحول ساختاری ضروری است (۱). مشارکت با سرمایه‌گذاران خارجی می‌تواند قابلیت‌ها را افزایش داده و انتقال فناوری را تسهیل کند (۱۲). این شامل دباغ‌خانه‌های مدرن (۳) و تکنیک‌های تولید پیشرفته در صنعت خودرو است (۹).
- **ظرفیت‌سازی:** برنامه‌های آموزشی متمرکز بر دانش پایداری، شیوه‌های دوستدار محیط زیست و تکنیک‌های تولید پیشرفته حیاتی هستند (۹). توسعه مهارت‌ها، ظرفیت تحقیقاتی و تخصص فناوری یکی از ارکان استراتژی مواد معدنی سبز آفریقا است (۱۹). یونسکو خواستار افزایش صلاحیت‌ها در کنترل کیفیت، حقوق تجارت، بازاریابی و آموزش در فناوری‌های جدید مانند چاپ سه‌بعدی و تجارت الکترونیک برای بخش مد است (۱۱).
- **سرمایه‌گذاری در زیرساخت:** سرمایه‌گذاری قابل توجه در اتصال زیرساخت‌ها (حمل‌ونقل، انرژی، دیجیتال) یکی از ارکان اصلی استراتژی بانک توسعه آفریقا است (۲). این شامل دباغ‌خانه‌های مدرن و شبکه‌های حمل‌ونقل (۳) و شبکه‌های شارژ خودروهای برقی است (۴). این وضعیت یک "پیوند زیرساخت-صنعتی‌سازی" عمیق را نشان می‌دهد: زیرساخت‌های ناکافی (جاده‌ها، انرژی، اتصال دیجیتال) به‌طور مستقیم کارایی، رقابت‌پذیری و مقیاس‌پذیری صنایع آفریقایی را محدود می‌کند و مانع از حرکت آن‌ها به سمت ارزش افزوده بالاتر در زنجیره‌های ارزش می‌شود. برعکس، سرمایه‌گذاری هدفمند در زیرساخت، پیش‌شرط صنعتی‌سازی موفق و ادغام منطقه‌ای است که امکان جابجایی کارآمد کالاها، دسترسی به بازارها و پذیرش فناوری‌های مدرن را فراهم می‌کند. این یک رابطه علت و معلولی اساسی برای تحول اقتصادی است (۴).

۴-۴. ترویج رشد فراگیر، ایجاد شغل و برابری جنسیتی

- **صنایع کاربر:** سرمایه‌گذاری در صنایع کاربر مانند صنایع غذای فرآوری‌شده و پوشاک برای ایجاد شغل و تغییر جمعیت از اقتصادهای کشاورزی به صنعتی، و در نتیجه تحریک تقاضای داخلی، حیاتی است (۷).
- **رفع تبعیض اجتماعی در زنجیره‌های ارزش:** صنعت چرم می‌تواند میلیون‌ها شغل، به‌ویژه در مناطق روستایی، با فرصت‌هایی برای زنان در واحدهای فرآوری کوچک و جوانان در برنامه‌های آموزش حرفه‌ای ایجاد کند. سیاست‌های هدفمند برای شیوه‌های کار عادلانه، توزیع عادلانه درآمد و دسترسی به منابع برای گروه‌های به حاشیه رانده شده ضروری است (۳).
- **برابری جنسیتی در صنعت قهوه:** در حالی که استراتژی‌هایی برای آموزش و حمایت وجود دارد، تمرکز کافی بر بازسازی قوانین تبعیض‌آمیز مربوط به حقوق مالکیت، عضویت در سازمان‌های قهوه و کنترل

درآمد وجود ندارد. اقدامات مشترک دولت و بازیگران بخش قهوه برای به چالش کشیدن این موانع و افزایش بهره‌وری زنان و رفاه خانوار مورد نیاز است. سیاست‌های پاسخگو به جنسیت از اهمیت بالایی برخوردارند. این نشان می‌دهد که رشد اقتصادی بدون رفع تبعیضات اجتماعی (کار عادلانه، درآمد عادلانه، برابری جنسیتی) ناپایدار است. اگر بخش قابل توجهی از جمعیت (مانند زنان در صنعت قهوه) از منافع اقتصادی به حاشیه رانده شوند، بهره‌وری آنها سرکوب شده و پتانسیل توسعه کلی زنجیره ارزش محدود می‌شود. بنابراین، رشد فراگیر، به ویژه برابری جنسیتی، نه تنها یک هدف اجتماعی بلکه یک توانمندساز اقتصادی اساسی برای زنجیره‌های ارزش قوی و انعطاف‌پذیر است (۱۴).

جدول ۳. چارچوب‌ها و ابتکارات سیاستی کلیدی آفریقا برای توسعه زنجیره ارزش

چارچوب/ابتکار	اهداف/ارکان کلیدی	بخش‌های مرتبط	وضعیت/زمان‌بندی (۲۰۲۰-۲۰۲۵)	ذینفعان/نهادهای مجری کلیدی
منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا	کاهش تعرفه؛ هماهنگ‌سازی سیاست تجاری؛ ادغام اقتصادی	فرابخشی	عملیاتی	اتحادیه آفریقا، دبیرخانه منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا
چشم‌انداز آفریقای یکپارچه/ استراتژی ده ساله (۲۰۲۴-۲۰۳۳)	مقیاس‌بندی اتصال زیرساختی؛ ترویج تجارت فرامرزی؛ تعمیق ادغام مالی	فرابخشی	راه‌اندازی در ۲۰۲۴	بانک توسعه آفریقا
مجمع کسب‌وکار آفریقا	گفت‌وگو بین دولت‌ها، سرمایه‌گذاران و ذینفعان؛ فعال‌سازی زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای	فرابخشی (با تمرکز بر صنایع کشاورزی-صنعتی، دام، داروسازی)	برگزاری در فوریه ۲۰۲۵	کمیسیون اقتصادی آفریقا، دبیرخانه منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا و یونسکو
چشم‌انداز معدن آفریقا	مدیریت عادلانه و پایدار منابع معدنی؛ توسعه مبتنی بر معدن	معدن	تصویب در ۲۰۰۹	اتحادیه آفریقا
استراتژی مواد معدنی سبز آفریقا	ارزش افزوده در مبدأ؛ صنعتی‌سازی منطقه‌ای؛ تاب‌آوری اقلیمی	معدن (مواد معدنی حیاتی)	پیش‌نویس در ۲۰۲۴ برای تصویب	اتحادیه آفریقا
برنامه جامع خرده‌فروشی-پوشاک، نساجی، کفش و چرم (CFTL-R-۲۰۳۰) آفریقای جنوبی	رشد اشتغال؛ افزایش فروش خرده‌فروشی محلی؛ افزایش تأمین محلی	نساجی و پوشاک، چرم	راه‌اندازی در ۲۰۱۹	دولت آفریقای جنوبی
استراتژی توسعه صنعت قهوه تانزانیا ۲۰۲۰-۲۰۲۵	تأکید بر رفع تبعیضات جنسیتی؛ افزایش مشارکت زنان	قهوه	در حال انجام	دولت تانزانیا، شرکای توسعه
گزارش یونسکو در مورد بخش مد آفریقا	نقش مد در توسعه اقتصادی و نوآوری؛ چالش‌ها و فرصت‌ها	نساجی و پوشاک	انتشار در اکتبر ۲۰۲۳	یونسکو

۵. نتیجه‌گیری: مسیرهایی به سوی رفاه از طریق زنجیره‌های ارزش یکپارچه آفریقایی

تحلیل حاضر نشان می‌دهد که مسیر آفریقا به سوی تحول ساختاری پایدار، به‌طور جدایی‌ناپذیری با توسعه و یکپارچگی زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای آن گره خورده است. در حالی که چالش‌های قابل توجهی - ریشه‌دار در میراث تاریخی، تسلط خارجی و ناکارآمدی‌های داخلی - همچنان پابرجا هستند، این قاره به‌طور منحصربه‌فردی برای بهره‌برداری از روندهای جهانی نوظهور، به‌ویژه گذار سبز و بازآرایی زنجیره‌های تأمین، موقعیت‌بندی شده است. منطقه آزاد تجاری قاره آفریقا به‌عنوان چارچوب بنیادی عمل می‌کند و محرکی برای سیاست‌های صنعتی هماهنگ، توسعه زیرساخت‌ها و تجارت درون آفریقایی فراهم می‌آورد.

این گزارش تأکید می‌کند که شکاف‌های زیرساختی به‌طور مستقیم کارایی و مقیاس‌پذیری صنایع آفریقایی را محدود می‌کنند و مانع از حرکت آن‌ها به سمت ارزش افزوده بالاتر می‌شوند؛ بنابراین، سرمایه‌گذاری هدفمند در زیرساخت پیش‌شرط صنعتی‌سازی موفق است. علاوه بر این، مشاهده شد که وفور منابع طبیعی آفریقا، بدون ظرفیت فرآوری داخلی، منجر به از دست رفتن فرصت‌های اقتصادی می‌شود؛ از این رو، سیاست‌های ملی‌گرایی منابع که به دنبال ارزش افزوده در مبدأ هستند، حیاتی هستند. همچنین، گذار جهانی به سمت اقتصاد سبز، نه تنها یک چالش زیست‌محیطی نیست، بلکه یک کاتالیزور قدرتمند برای صنعتی‌سازی آفریقا است، که می‌تواند به قاره اجازه دهد تا از مراحل سنتی تولید بگذرد و مستقیماً به بخش‌های با ارزش بالای صنایع سبز جهش کند. در نهایت، این تحلیل نشان داد که رشد اقتصادی بدون رفع تبعیض‌های اجتماعی، به‌ویژه برابری جنسیتی، ناپایدار است؛ زیرا به حاشیه رانده شدن گروه‌های عمده جمعیتی، بهره‌وری را سرکوب کرده و پتانسیل توسعه کلی زنجیره ارزش را محدود می‌کند.

نتیجه‌گیری بر ضرورت یک رویکرد چندوجهی تأکید می‌کند که ارزش افزوده، شیوه‌های پایدار، انتقال فناوری و رشد فراگیر را در اولویت قرار می‌دهد و تمرکز ویژه‌ای بر توانمندسازی گروه‌های به حاشیه رانده شده مانند زنان دارد. چشم‌انداز استراتژیک، اقدام جمعی و اراده سیاسی تزلزل‌ناپذیر برای تبدیل پتانسیل آفریقا به رفاه مشترک و تضمین اینکه منابع عظیم آن به جای تداوم «نفرین منابع»، به توسعه اجتماعی-اقتصادی گسترده کمک می‌کنند، ضروری است.

منابع و مراجع

- Adam Elhiraika, (2025). Developing a thriving e-vehicles value chain in Africa | Africa Renewal, United Nations, https://africarenewal.un.org/en/magazine/developing-thriving-e-vehicles-value-chain-africa
- African Development Bank Group. (n.d.). The Regional Integration Brief by AfDB. AfDB. https://www.afdb.org/sites/default/files/documents/publications/the-regional-integration-brief-by-afdb.pdf
- African Liberty. (2025, January 22). Fostering a resilient and inclusive future for Africa's leather value chain.https://www.africanliberty.org/2025/01/22/fostering-a-resilient-and-inclusive-future-for-africas-leather-value-chain/
- African Union. (2024). AFRICAN UNION'S MINERAL RESOURCES STRATEGY FOR THE JUST TRANSITION AND DECARBONISING FUTURE. https://au.int/sites/default/files/documents/44539-doc-AGMS_Final_doc.pdf
- Andreoni, A. & Chang, H. J. (2022). Building Value Chains in Africa. SOAS University of London. Working.Paper.007_https://www.soas.ac.uk/sites/default/files/2025-04/Working%20Paper%20007_Building%20Value%20Chains%20in%20Africa.pdf
- Auto-Parts-Africa. (2025). Africa's Automotive Market. https://auto-parts-africa.com/post/africas-automotive-market
- ERIKA KOSS, (2025). The Gendered Coffee Paradox: Mapping a Deeper Analysis of Gender Inequity| 25, Issue 23. https://sca.coffee/sca-news/25/issue-23-gendered-coffee-paradox
- F Chokera. (2025). Key findings reveal that while the leather industry has inherent sustainability potential, the current orientation remains underutilised due to several factors, including limited knowledge, high costs of eco- friendly technologies, and outdated practices. https://virtusinterpress.org/IMG/pdf/cgsrv9i2p7.pdf
- Grant Thornton. (2025). African mining in 2025: Resource nationalism and global investment. https://www.grantthornton.co.uk/insights/african-mining-in-2025-resource-nationalism-and-global-investment/
- Industrial Efficiency. (2023). SA Textile and Clothing Sector Guideline https://www.industrialefficiency.co.za/wp-content/uploads/2024/01/SA-Textile-and-Clothing-Sector-Guideline-2023.pdf
- IWCA, (2025). Empowering Women in Coffee at AFCA 2025, https://www.womenincoffee.org/blog/2025/3/2/iwca-at-afca-2025
- Kelemu Dessie Massrie. (2025). Why is the price of coffee rising globally? Future prospects for Ethiopian coffee, frontiersin in sustainable-food-systems. https://www.frontiersin.org/journals/sustainable-food-systems/articles/10.3389/fsufs.2025.1545168/pdf
- L Weng, (2025). Unlocking the Potential of Critical Minerals_WP5. SOAS University of London., https://www.soas.ac.uk/sites/default/files/2025/02/Unlocking%20the%20Potential%20of%20Critical%20Minerals_WP5.pdf
- Marit Kitaw, (2025). Africa's strategic positioning in the global green revolution and critical minerals

race., brookings,. https://www.brookings.edu/articles/africas-strategic-positioning-in-the-global-green-revolution-and-critical-minerals-race/

- Mohammed Kassem, (2025). Africa's rising future in textiles and clothing. International Trade Centre. https://www.intracen.org/news-and-events/news/africas-rising-future-in-textiles-and clothing
- Moore South Africa. (2025). The impact of ESG goals on the automotive sector's. https://www.moore-southafrica.com/news-views/march-2025/the-impact-of-esg-goals-on-the-automotive-sectors
- Scribd. (2020). West Africa Regional Integration Strategy Paper 2020-2025. https://www.scribd.com/document/558210078/west-africa-regional-integration-strategy-paper-2020-2025
- Silvano, P., & Jespersen, K. (2025). Rules, Norms, and Resistance: The Limits of Gender Equality in Tanzania's Coffee Sector. Forum for Development Studies, 1–26. https://doi.org/10.1080/08039410.2025.2488269. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08039410.2025.2488269?src=
- Tilman Altenburg, Justin Barnes, Anthony Black, Mbongeni Ndlovu, (2025). Africa's Automobile Sector—Development Opportunities in a Rapidly Changing Industry, DOI:10.1007/978-3-031-80641-4_13. https://www.researchgate.net/publication/389904153_Africa's_Automobile_Sector-Development_Opportunities_in_a_Rapidly_Changing_Industry
- UN South-South Cooperation. (2025). 8th Africa Business Forum: Activating Africa's Regional Value Chains – From Potential to Prosperity. https://unsouthsouth.org/2025/02/17/8th-africa-business-forum-activating-africas-regional-value-chains-from-potential-to-prosperity/
- UNESCO. (2023.). Empowering African Fashion Sector UNESCO Partnerships Incubator Opportunities for Growth. https://sdgs.un.org/partnerships/empowering-african-fashion-sector-unesco-partnerships-incubator-opportunities-growth.

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
The Institute for Trade Studies & Research

سلسله گزارشات توسعه زنجیره ارزش: گزارش شماره ۴

تجارب توسعه زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای در صنایع منتخب آفریقا

این گزارش به بررسی و تحلیل توسعه زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای در قاره آفریقا با تمرکز بر صنایع نساجی و پوشاک، چرم، قهوه، خودرو و مواد معدنی می‌پردازد. آفریقا در یک مقطع حساس از تحولات اقتصادی جهانی قرار دارد که با تشدید بحران‌های اقلیمی و بازآرایی زنجیره‌های تأمین جهانی همراه است. از لحاظ تاریخی، اقتصادهای آفریقایی عمدتاً بر صادرات منابع طبیعی با ارزش افزوده پایین و ظرفیت تولید محدود متمرکز بوده‌اند که منجر به نقش حاشیه‌ای آن‌ها در زنجیره‌های ارزش جهانی شده است. این الگو، که اغلب ریشه در میراث استعماری دارد و استخراج مواد خام را بر توسعه صنعتی داخلی ترجیح می‌داد، بسیاری از کشورها را در چرخه توسعه‌نیافتگی گرفتار کرده است.

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
WWW.ITSR.IR

آدرس: خیابان کارگر شمالی، بالاتر از بلوار کشاورز، نبش کوچه همدان، پلاک ۱۲۰۴
تلفن: ۸۰-۶۶۴۲۲۳۷۸ **نمابر:** ۶۶۹۲۹۶۳۴
info@itsr.ir
www.itsr.ir